

DE LES SECTES RELIGIUSES A LES SECTES ECONÒMIQUES?
LA SOLIDARITAT DE L'ESPECULACIÓ FINANCERA

CÈL·LULES, PIRÀMIDES I DUROS A QUATRE PESSETES

Arnau

www.somnisdesperts.org

- *Ei, ja saps lo de les cèl·lules?*

- *El què?*

- *Sí, lo de les cèl·lules, ara està de moda. Mira, tu poses mil euros i et busques a dues persones que cadascuna hi posi mil euros, i així successivament. I quan ja han passat uns quants nivells, tu cobres 8000 euros.*

- *Però això és una estafa!*

- *Doncs hi ha força gent ficada. I gent del barri. A mi em van oferir participar-hi l'altre dia...*

Aquesta és la reproducció d'una conversa que malauradament està començant a ser habitual als espais de socialització de certs àmbits manresans, caracteritzats fins ara per un cert sentit crític cap a la cultura neoliberal.

És cert que vivint on vivim és molt difícil pensar i actuar lliures de tot valor o consum del "lliure mercat". És comú veure'ns criticant l'explotació del treball assalariat i vestint a la vegada amb roba elaborada per obreres sobreexplotades de països llunyans, o pronosticar als quatre vents ideologies comunitàries i llibertàries guiant a la vegada la nostra conducta per un individualisme irrespectuós amb la mateixa gent del nostre entorn. No som perfectes i ens trobem envoltades de moltes contradiccions.

Però, per mi, això no és excusa per a llençar la tovallola. Això no significa que haguem perdut tota legitimitat per a intentar gestionar les contradiccions de la forma més coherent possible, i que no puguem seguir criticant les contradiccions que ens semblen més aberrants.

És en aquest sentit que em veig encoratjada a criticar obertament aquest fenomen que s'està estenent dins de sectors socials que crèiem prou lúcids com per no caure-hi atrapats.

L'OBJECTIU: EL BENEFICI INDIVIDUAL

JO COBRO I ME'N OBLIDO, ECONOMIA SOCIAL?

El primer aspecte que en crida l'atenció, sens dubte és la voluntat de cercar la participació col·lectiva per a treure'n un benefici privat.

Aquesta idea que es ven de 'comunitat', substituint el terme clàssic de 'piràmide' pel de 'cèl·lula', que sona més horitzontal, fins i tot s'arriba a vendre com a paral·lelisme d'uns projectes d'economia social de l'Àfrica. Certament no conec aquests projectes del continent africà, però sí que entenc el concepte de 'economia social' lligat a projectes comunitaris que no només busquen la participació social, sinó també, i el més important, el benefici social, o sigui, traçar camins que busquin combatre la desigualtat.

I és clar, això no em quadra amb el què s'explica d'aquestes 'cèl·lules', on l'acció col·lectiva apareix a l'hora de posar diners i predomina la individual a l'hora de cobrar-los. Tampoc conec l'existència de cap 'projecte social' que hagi de ser recolzat econòmicament amb aquests diners, ja sigui un projecte cultural, un negoci que generi possibilitat d'una millor supervivència en el món laboral o la creació d'una caixa de resistència per si algun membre d'aquestes 'cèl·lules' passa per dificultats econòmiques que li pugui ser més fàcil tirar endavant.

De fet, l'únic que sé d'algú que ja ha cobrat és que se n'ha anat de vacances a Cuba. I no m'han especificat que hi hagi anat a estudiar models de redistribució de la riquesa per a cobrir les necessitats socials.

Ja sé que cadascú fa el què vol amb els seus diners, i que segurament no tothom en segueix aquest exemple, però crec que precisament és important tenir en compte aquest 'cadascú fa el què vol amb els seus diners' per desmentir tot possible objectiu "d'economia social". I jo també vaig de vacances, eh? Amb les meves contradiccions, però prefereixo pagar-les amb uns diners provinents de la clàssica força de treball (ja no entro a valorar la possible legitimitat de les 'expropiacions' a grans corporacions del capital, ho deixo per un altre debat).

I si es reconeix la desvinculació de tota idea d'economia social, i s'assumeix el dret a fer negoci privat, mirem-nos-ho des d'una altra perspectiva i passem directament a observar-ne el mètode.

EL MÈTODE: L'ESPECULACIÓ FINANCERA

GENERAR DINERS MOVENT DINERS? LA CULTURA NEOLIBERAL

Si ho he entès bé, aquest negoci consisteix en el simple fet de cedir uns diners esperant guanyar-ne molts més provinents de cessions d'altra gent. No hi intervé cap activitat manual o productiva, cap activitat cultural o creativa (més enllà de l'avarícia i de la capacitat d'engany, al meu entendre).

Jo estic acostumada a la crítica d'aquells sectors socials que viuen de la renda, que pel simple fet de posseir una gran quantitat de capital, sense cap mena de treball productiu, sols jugant al mercat del capitalisme financer, se'ls augmenten els beneficis. Se'ls sol anomenar 'paràsits socials', hereus dels que es beneficiaven de l'explotació del treball dels altres. I solen provenir de les altes esferes del món empresarial o dels residus dels privilegiats de les èpoques feudals. Tot i que amb el fenomen de l'especulació immobiliària, en els últims anys també s'hi ha afegit gent més propera a la clàssica 'classe obrera', avui més coneguda com a 'classes populars'.

Així d'entrada, no tinc massa dubtes en classificar aquest negoci de les 'cèl·lules' en l'àmbit de l'especulació del capital. Que sense treure culpes a qui s'enriqueix a costa d'altres forces de treball, no ho deixo de classificar també com a aprenents (de moment) de paràsits socials.

I com a tot negoci que juga a la simple reproducció de capital, ens topem amb la forma piramidal: perquè unes hi guanyin, moltes altres hi acaben perdent.

Aquest, precisament, es caracteritza per la necessitat d'aconseguir contínuament noves membres perquè hi aportin diners.

Si ho he entès bé, perquè una persona que hi ha posat diners no els perdi, han d'arribar vuit noves persones que també n'hi posin, i així successivament. O sigui, perquè cobri la primera persona se n'hi ha d'afegir 8, perquè cobrin totes aquestes vuit n'han d'arribar 64. Després ja n'hauran d'arribar 512, 4096, 32768, 262.144... És cert que les que han cobrat s'hi poden tornar a posar, però dubto que siguin suficients com per assegurar el creixement de les xifres.

I què passa si algú ja no troba a ningú que continuï posant diners? Què passa quan falla algun engranatge d'aquesta cadena? Em temo que el problema repercuteix sobre aquesta persona i sobre el grup més immediat que depèn de les noves incorporacions que deixen d'existir. Perquè conec el procés d'ingressar diners de baix cap a dalt (o de la perifèria cap al centre, que parlem de cèl·lules, no me'n recordava...), però no el procés invers.

Així doncs, per a ficar-te en una d'aquestes cèl·lules piramidals, o t'ha d'encegar prou l'avarícia de veure la possibilitat de multiplicar per 8 la teva inversió per no veure com funciona el tema, o t'has de submergir en el misticisme o en l'excitació de pertànyer a un 'grup de privilegiades', aspectes que sovint prenen força cultural per mantenir la creença de la gent en el brillant negoci.

També hi ha la possibilitat de la intenció clara i desvergonyida d'aprofitar-se de les demés i després deixar-les penjades. Tot i que potser si anem escalant, a dalt de tot podríem trobar-la, espero no trobar-la, almenys, a les esferes més baixes o intermitges.

LES CONSEQÜÈNCIES: RUINA DE CONSCIÈNCIES I D'AMISTATS *DEL TRIOMF ECONÒMIC AL ROSARI DE L'AURORA*

Segurament, coneixem gent o nosaltres mateixes hem tingut males experiències en els problemes socials que poden comportar els 'mals entesos' relacionats amb els diners.

Desgraciadament vivim en una societat on el diner, substància imprescindible per al consum, s'arriba a anivellar amb els conceptes clàssics 'd'amor' i de 'salut' per a assolir la tant buscada 'felicitat'. I aquest fet, acompanyat del foment desmesurat de l'individualisme en els diversos aspectes de la cultura neoliberal (molt inserida fins i tot en els cercles més contestataris i 'radicals'), provoca que no només haguem de sobreviure als antagonismes derivats de les desigualtats entre les diferents classes socials, sinó que haguem de fer front a la pèrdua de consciència per culpa del 'benefici' material dins de les mateixes 'classes populars'.

Un negoci basat en la cessió ('inversió') de diners de diversa gent cap a una persona que cobra i que se'n desentén, esperant les altres a convertir-se algun dia en 'persona desentesa', no és difícil d'imaginar que acabi malament; amb algunes persones que hagin cobrat i amb moltes que es quedin sense cobrar. I en aquest cas, amb l'afegit que principalment, la gent que cedeix diners ho fa perquè ha estat convençuda per una persona coneguda. És difícil de caure en un tripijoc d'aquestes característiques si no confies en la persona que t'hi fa entrar (tot i que també pot donar-se el cas).

Així doncs, pot resultar que la cadena econòmica també sigui una cadena d'amistats. Ja veurem quin dels dos aspectes pesarà més quan es trenqui. Tenint en compte la dificultat de reparar-ne la part econòmica degut a l'incerta credibilitat en què la gent torni diners (fins i tot en el cas de que encara no se'ls hagi gastat), em fa por pensar com pot acabar la cadena de les amistats.

I segurament, quan es trenqui és quan començarà a aparèixer amb més força l'aspecte especulatiu del negoci. Perquè perdre diners en un projecte social o productiu que ha sortit malament, sempre queda el consol que ha estat per una 'bona causa' o que el què s'ha pogut fer, com a mínim, ha servit per a quelcom. Però en aquest cas, haurà valgut la pena? Sentiran ràbia les que s'han quedat sense cobrar contra qui les va enredar? I si les que les van enredar sí que han cobrat? Sentiran culpabilitat les que han cobrat? Se'n rentaran les mans i fins la consciència?

Jo crec que és molt millor evitar el tràngol i tornar al món real. On tot i sabent que és una 'merda' i que no deixa de ser desigual, sempre és millor buscar-ne sortides col·lectives, tant en la part participativa, com en la de l'objectiu immediat i final.

I A TU QUÈ T'IMPORTA? (COM PORTEM LES CRÍTQUES?) *QUE FACIN EL QUÈ VULGUIN, O HO INTENTEM ATURAR?*

Arribats a aquest punt, ara, el dubte de consciència, el tenim les que veiem el què passa (o ho creiem veure, donem una oportunitat al dubte universal) i, acostumades a protestar i fins a lluitar contra les múltiples injustícies de la cultura neoliberal, sentim la necessitat de fer alguna cosa perquè no s'estengui aquesta pràctica de sectarisme econòmic en forma de cèl·lula piramidal.

Tornem a la reflexió inicial. Totes tenim contradiccions, inclús les que estem decidides a construir una nova societat més col·lectivista, solidària, igualitària, lliure i amb dignitat cultural. Es tracta de decidir a quines contradiccions ens enfrontem, amb quines prioritats, amb quins mètodes i amb quines intensitats.

No penso classificar-les aquí, això és una feina dialèctica que s'ha d'anar creant entre els vincles entre els col·lectius i el conjunt de la societat. Però sí que apunto a la contradicció que dona peu a l'article com un aspecte a no deixar de banda, tan per les seves característiques, per mi nefastes, d'ideologia individualista, d'estafa neoliberal, com per la preocupant capacitat d'absorbir a gent molt propera dels cercles dels moviments socials i dels cercles de gent apreciada i d'amistats.

De moment, he observat la crítica tancada, les 'xivatades' més o menys amagades de qui hi ha participat. Jo, tot i la timidesa i el perill que sempre comporta la crítica i l'autocrítica en els aspectes on la culpabilitat no es queda en una figura presidencial o en un alt estament empresarial, sinó que assenyala una culpabilitat que tenim al nostre voltant, prefereixo deixar les coses clares i treure crítiques i autocrítiques al debat públic.

Tampoc vull assenyalar un mètode o un actuar per erradicar el què ja he descrit com a 'sectes econòmiques'. Així com tampoc dispenso d'una solució que no sigui 'traumàtica' per ningú, un cop iniciada aquesta activitat especulativa cel·lular. Però sí que vull donar importància a la seva crítica, a la prevenció de l'activitat, sobretot dins dels col·lectius que presumeixen (i sovint amb raó, ja està bé) de voler combatre la decadència d'aquesta societat, però també en qualsevol ambient de la ciutat. De la mateixa manera que és necessària la crítica contra l'explotació laboral, contra l'imperialisme cultural, contra la violència urbanística i contra tots els aspectes de la ideologia neoliberal, també és necessària, a la vegada, l'autocrítica contra tot el què en reproduïm amb més o menys consciència i complicitat. Però una cosa no treu l'altre, i dins el difícil equilibri, trobo necessari i totalment legítim, la crítica contra aquesta moda de les 'cèl·lules' i l'antiga i famosa estafa dels 'duros a quatre pessetes', construïda aquesta vegada sobre l'especulació financera que vol aprofitar-se dels cercles propers i d'amistat.